

Vergaderjaar 2001–2002

22 181

De situatie in voormalig Joegoslavië

Nr. 358

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN EN VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 juli 2002

Graag informeren wij u met deze brief, ten vervolge op de brieven van 12 juni en 19 april jl, over recente ontwikkelingen in Macedonië, mede in samenhang met de Nederlandse deelneming aan de NAVO-geleide operatie Amber Fox. Deze operatie voorziet op verzoek van de Macedonische autoriteiten in de ontplooiing van de NAVO-troepenmacht Task Force Fox (TFF) in Macedonië. TFF dient als aanvullende veiligheidsregeling voor de internationale waarnemers van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en de European Union Monitoring Mission (EUMM).

Op 26 juni jl. nam de Nederlandse brigade-generaal De Jonge het bevel over van de Duitse commandant van TFF. Zoals u bekend levert ons land als «lead nation» de kernbezetting van het hoofdkwartier van TFF, de verbindingscapaciteit voor TFF, een detachement voor elektronische oorlogvoering, een detachement voor explosievenopruiming en een deel van de militaire politie voor de troepenmacht. Tevens levert Nederland zes zogenaamde «Field Liaison Teams», die in het operatiegebied verantwoordelijk zijn voor het vergaren van informatie over de veiligheidssituatie en de contacten onderhouden met vertegenwoordigers van de waarnemingsmissies van de OVSE en de EUMM, alsmede met de lokale gezagsdragers. Voor de nationale ondersteuning zijn een nationaal logistiek ondersteuningselement en een detachement van de Koninklijke marechaussee uitgezonden. De Chef Defensiestaf wordt in het gebied vertegenwoordigd door een contingentscommando. De totale Nederlandse bijdrage bestaat thans uit ruim 300 personen.

Duitsland, Italië en Frankrijk leveren ook een bijdrage aan TFF; elk een infanterie compagnie. Daarnaast leveren meer landen een relatief kleine bijdrage, bijvoorbeeld in de «Field Liaison Teams». Duitsland en Amerikaanse KFOR-eenheden ondersteunen TFF met helikopters ten behoeve van medische evacuatie- en extractieoperaties.

Politieke ontwikkelingen

Het Macedonische parlement heeft het grootste deel van de wetgeving waartoe in het Ohrid-akkoord was besloten, waaronder de kieswet, aangenomen. Het parlement is op 18 juli jl. ontbonden met het oog op de algemene verkiezingen van 15 september a.s. Naar het nieuwe parlement zijn doorgeschoven de besluiten over de omstreken wet op de paspoorten en de wet op de lokale financiën. Het «re-entry» plan, dat voorziet in de terugkeer en het herstel van gezag van multi-etnische politieteams in 138 overwegend door etnische Albanezen bewoonde dorpen en gehuchten in het voormalige conflictgebied ten westen en ten noorden van de hoofdstad, is inmiddels voltooid. Dit heeft in incidentele gevallen tot weerstand geleid van de lokale bevolking. Daarbij moet worden aangetekend dat het in een aantal gevallen dorpen betrof waar de politie zich vroeger nooit vertoonde. Ook nu, na de formele voltooiing van het re-entry proces, is het gezag van de politie in een aantal gevallen meer in formele dan in materiële zin hersteld. De waarnemers van de OVSE en de EUMM hebben het terugkeerproces begeleid.

De Macedonische autoriteiten ontwikkelen nu in samenwerking met de OVSE, TFF en de EU een vervolgplan gericht op verdere integratie van de politie in de lokale gemeenschappen. Ook wordt in samenwerking met de UNHCR en het ICRC gewerkt aan een plan voor de terugkeer van vluchtelingen (waarvan nog ongeveer 2500 in Kosovo verblijven) en ontheemden in Macedonië zelf (nog ongeveer 5800). In dat verband is het verheugend dat de reconstructiewerkzaamheden, die onder meer met Nederlandse hulp worden uitgevoerd, thans in een hoger tempo worden aangepakt. De groei van het aantal en opleiding van nieuwe politiefunctionarissen afkomstig uit minderheidsgroeperingen en het functioneren van multi-etnische politieteams geven aanleiding tot een zekere tevredenheid.

De aanloop naar de verkiezingen

De onlangs geïnstalleerde nationale kiesraad heeft bepaald dat de verkiezingscampagne begint op 14 augustus en eindigt op 14 september. Het ziet ernaar uit dat het een harde verkiezingsstrijd zal worden, waarbij het spelen van de nationale en etnische kaart niet geschuwd zal worden. Er zijn echter ook positieve signalen. Zo hebben de belangrijkste politieke partijen zich expliciet uitgesproken voor verdere uitvoering van het Ohrid akkoord en voor een regering waarin zowel slavisch-Macedonische als etnisch Albanese partijen vertegenwoordigd zijn.

De laatste maanden maakte de regering geen haast met structurele economische hervormingen. In mei jl. kwam het tot een breuk met het IMF toen de regering besloot de lonen van overheidsfunctionarissen te verhogen, 70 miljoen euro uit te trekken voor compensatie aan particulieren voor geleden schade als gevolg van piramidefondsen en afgesproken maatregelen ten aanzien van de BTW niet uit te voeren. Buitenlandse investeringen blijven vooralsnog uit. Hetzelfde geldt voor veel toegezegde begrotingssteun, die voor het merendeel gekoppeld is aan een akkoord met het IMF.

De belangstelling onder de Macedonische bevolking voor de politiek daalt nog steeds. Volgens opiniepeilingen zou meer dan éénderde niet gaan stemmen als de verkiezingen nu zouden worden gehouden. Er is meer vertrouwen in oppositiepartijen dan in regeringspartijen. De bevolking lijkt over het algemeen meer zorg te hebben over de verslechterende economie en de corruptie dan over de veiligheidssituatie.

Veel zal afhangen van het vermogen van de politieke partijen de stemgerechtigden alsnog te mobiliseren. Op dit moment staan de oppositiepartijen op grote winst. Op initiatief van de SDSM (sociaal democraten) heeft een aantal oppositiepartijen zich verenigd in de «Samen voor Macedonië» coalitie. Deze coalitie bestaat uit de SDSM, de LDP (liberalen), de Democratische alliantie van Vlachen, de Alliantie van Bosniakken en de Verenigde Romapartij. Onderhandelingen met een andere Roma partij en met de Democratische Partij van etnische Turken zijn gaande. De regeringspartijen VMRO-DPMNE en DPA lijken een voorkeur te hebben voor voortzetting van de huidige coalitie

Op verzoek van de Macedonische regering zal de OVSE ten behoeve van de verkiezingen ongeveer 750 verkiezingswaarnemers sturen voor de week voorafgaand aan de verkiezingen en de verkiezingsdag zelf, en 30 verkiezingswaarnemers sturen voor de langere termijn. Nederland is voornemens aan de OVSE ongeveer 40 verkiezingswaarnemers aan te bieden voor de korte periode. Een Nederlandse functionaris maakt deel uit van de kernstaf ten behoeve van de verkiezingswaarneming. De voorziene vermindering van het aantal «confidence building monitors», aangesteld om toe te zien op de tenuitvoerlegging van het «re-entryplan», wordt uitgesteld tot na de verkiezingen. Dit geldt ook voor het aantal EUMM «confidence building» monitors.

Ongeveer 3500 Macedonische politieagenten zullen een speciale training van de OVSE krijgen om effectief te kunnen optreden tegen intimidatie tijdens de verkiezingen.

Een overzicht van de belangrijkste politieke partijen

De slavisch-Macedonische SDSM blijft in de opiniepeilingen op grote winst staan. De SDSM concentreert zich in de verkiezingsstrijd met name op de slechte staat van de economie en de toenemende corruptie.

De slavisch-Macedonische regeringspartij VMRO-DPMNE blijft zich in de verkiezingsstrijd waarschijnlijk manifesteren als bewaker van het Macedonische erfgoed. Politici van deze partij zullen naar alle waarschijnlijkheid de nadruk blijven leggen op het gevaar dat vanuit Kosovo dreigt, en wijzen op regelmatige illegale grensoverschrijdingen door gewapende etnische Albanezen.

De strijd om de etnisch Albanese kiezer zal met name gevoerd worden tussen de DUI van voormalig UCK-M-leider Ahmeti en de regeringspartij DPA. De DUI streeft naar regeringsverantwoordelijkheid en zet in op volledige implementatie van het Ohrid-akkoord.

De DPA heeft onlangs een aantal ex-UCK-M-kopstukken op prominente functies benoemd en speelt sinds kort vooral in op puur etnisch Albanese belangen zoals de invoering van tweetaligheid en het wegwerken van de achterstandspositie in het openbaar bestuur.

Militaire ontwikkelingen

De overname van het commando over TFF is ordelijk verlopen. De samenwerking met Duitsland verliep in de overdrachtsperiode naar wens en de Nederlandse militairen konden zich terdege inwerken. De operationele samenwerking tussen de «Heads of Mission» van de EUMM en de OVSE, de «Senior Nato Civilian Officer» in Skopje en de commandant van de TFF verloopt naar wens. In de uitvoering van de werkzaamheden en de verdeling van de verantwoordelijkheden vullen de verschillende organisaties

elkaar aan. Een punt van zorg is dat niet alle internationale waarnemers TFF voortdurend op de hoogte houden van hun verplaatsingen.

Het mandaat van TFF volstaat voor het uitvoeren van de militaire taak van TFF. De «Field Liaison Teams» verzamelen informatie over het inzetgebied, en delen deze informatie met de waarnemers van de OVSE en de EUMM. Omdat de inzet van TFF gekoppeld is aan de presentie van de waarnemers van de OVSE en de EUMM, waren ook de «Field Liaison Teams» nauw betrokken bij het reeds genoemde terugkeerproces van de Macedonische politie.

Ook onderhoudt TFF contacten met de Macedonische autoriteiten en met de formele en de informele gezagdragers van de etnisch Albanese gemeenschap. Door deze contacten kan de risicoanalyse voortdurend worden getoetst, zodat in het geval van eventuele geweldsincidenten invloed kan worden uitgeoefend en deëscalerende maatregelen kunnen worden genomen. Tot zover heeft deze aanpak succes gehad. Op 8 juli jl. escaleerde de situatie bij een wegblokkade nabij Tetovo, waarbij niet-gerichte schoten werden gelost. Op verzoek van de EUMM bracht TFF de aanwezige waarnemers van de EUMM in veiligheid. Daarbij werden gepantserde voertuigen ingezet, maar behoeft TFF geen wapens of geweld te gebruiken.

Veiligheidssituatie

De situatie in Macedonië kan thans worden gekenschetst als rustig, maar instabiel. In de aanloop tot de parlementsverkiezingen van 15 september a.s. lijkt de veiligheidssituatie in Macedonië enigszins te verslechteren. Het aantal gewelddadige incidenten in de voormalige crisisgebieden neemt toe. De afgelopen maanden vielen hierbij drie doden. Sommige gevallen zijn mede te herleiden tot afrekeningen binnen het criminele circuit. In een toenemend aantal gevallen lijkt echter sprake van politiek geïnspireerde, soms geësceneerde, incidenten tussen etnische Albanezen en slavisch-Macedonische politiefunctionarissen. Niet zelden lijkt daarbij sprake te zijn van betrokkenheid van de slavische, nationalistische paramilitaire groep de «Lions». De verwachting is dat ook het geweld binnen de respectieve etnische groepen zal toenemen naarmate de verkiezingsdatum naderbij komt. Voorts is het denkbaar dat vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap onbedoeld betrokken raken bij incidenten, al dan niet in en rond de diverse stembureaus.

De kans dat werkelijk op grotere schaal geweld wordt gebruikt wordt echter als laag ingeschat. Beide etnische groepen zijn thans niet gebaat bij het oplaaien van de onderlinge strijd, noch bij een confrontatie met vertegenwoordigers van de internationale gemeenschap.

Evenwel zijn er scenario's denkbaar waarin de huidige veiligheidssituatie wordt verstoord door individuele acties. Criminele, extremistische groeperingen of individuen die niet gebaat zijn bij een toenemende stabiliteit in het land kunnen het evenwicht op deze wijze verstoren. Behoudens berichten in de slavische media over mogelijke moordaanslagen zijn hiervoor echter tot zover geen aanwijzingen.

Militaire taakstelling en capaciteiten

De Noord-Atlantische Raad heeft zich, daartoe gepolst door de OVSE, bereid verklaard de reeds genoemde additionele verkiezingswaarnemers in geheel Macedonië op eenzelfde manier te ondersteunen als de waarnemers die al in het gebied aanwezig zijn. De NAVO heeft daarbij vastgesteld dat hiervoor een tijdelijke versterking van TFF benodigd is. Het voor-

nemen is TFF te versterken met zes «Field Liaison Teams», een extractie-compagnie met bijbehorend helikoptertransport en twee helikopters voor medische evacuatievluchten. Met de Macedonische regering wordt thans overleg gevoerd over deze tijdelijke versterking. Op dit moment is nog niet duidelijk hoe in de behoefte aan tijdelijke versterking ten behoeve van de verkiezingswaarnemers zal worden voorzien. De regering zal de Kamer ter zake op de hoogte stellen.

In de voorbesprekingen over de overname van het commando van de TFF kondigde Duitsland aan de medische capaciteit van TFF tijdens de zomermaanden in te krimpen. Deze capaciteit valt onder de verantwoording van Duitsland. In de toenmalige veiligheidsanalyse achtte de NAVO dit acceptabel en werden maatregelen getroffen eventuele slachtoffers per helikopter over te brengen naar een Duits veldhospitaal in Kosovo. Na een nieuwe appreciatie van de veiligheidssituatie in Macedonië en de verwachting dat de spanningen verder mogelijk oplopen in de aanloop naar de verkiezingen, wordt niettemin de aanwezigheid van een veldhospitaal met chirurgische capaciteit in het missiegebied wenselijk geacht. Nederland zal daartoe het Duitse veldhospitaal tijdelijk versterken met een chirurgisch team. Eind oktober a.s. zal het veldhospitaal weer volledig door Duitsers worden bemand.

Ook het VN-tribunaal voor oorlogsmisdaden in het voormalig Joegoslavië, het ICTY, heeft de NAVO gevraagd het ICTY-onderzoeksteam in Macedonië op basis van het bestaande mandaat te steunen. Het ICTY-team van vier tot zes personen verzamelt informatie over mogelijke oorlogsmisdaden, die in 2001 gedurende het conflict tussen de Macedonische autoriteiten en de Albanese strijders van het UCK-M zouden zijn begaan. De NAVO bestudeert dit verzoek van het ICTY. Dit zou inhouden dat de onderzoekers in de voormalige conflictgebieden naar behoefte zullen worden voorzien van regelmatige veiligheidsbriefings, voor zover noodzakelijk van medische evacuatie alsmede, in uiterste gevallen, van extractie. Voor de uitvoering ervan zullen geen additionele middelen benodigd zijn. Persoonsbeveiliging of reguliere escortetaken zullen nadrukkelijk niet tot de voorziene ondersteuning behoren.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
J. G. de Hoop Scheffer

De Minister van Defensie,
A. H. Korthals